
Normatīvo tiesību aktu publicēšanas vēsturiskā attīstība

Normatīvo tiesību aktu publicēšanas princips saistāms ar senu tā attīstības vēsturi un jau izsenis ir bijis skaidrs, ka pieņemtie likumi un citi saistošie priekšraksti ir jādara zināmi visai sabiedrībai, lai varētu prasīt to ievērošanu. Formas un metodes kā tos sabiedrībai darīt zināmus vēsturē bijušas dažādas, piemēram, sākot ar *Hamurabi* (1792.-1750.gads pirms Kristus) likumu kodeksu, kur likumi bija iekalti vairāk nekā divus metrus augstā stabā vai romiešu XII tabulu likumi (pirmais rakstītais romiešu tiesību pieminekļis, 5.gadsimta vidus pirms Kristus), kas sastāvēja no 12 daļām un katra daļa bija iegravēta vara tāfelē, ko izlika Romas Forumā vispārējai zināšanaiⁱⁱ, un beidzot ar tirgus laukumiem viduslaiku pilsētās, kas kalpoja par visas sabiedriskās dzīves centru, tai skaitā likumu un citu lēmumu publiskas nolasīšanas vietu.ⁱⁱⁱ

Arī Latvijā līdztekus neatkarīgas valsts izveidei un attīstībai mainījusies normatīvo tiesību aktu publicēšanas ietvari un formas.

No 1852.-1915.gadam Latvijas teritorijā trīs reizes nedēļā iznāca oficiālais laikraksts krievu un vācu valodā „Kurländische Gouvernements Zeitung - Курландские губернские ведомости” (Kurzemes guberņas avīze) un no 1852.-1917.gadam – „Livländische Gouvernements Zeitung – Лифляндские губернские ведомости” (Vidzemes guberņas avīze).

Vēlāk pirms 2.pasaules kara (1919.g.-1940.g.) likumi un valdības dokumenti tika publicēti „Latvijas Pagaidu valdības likumu un rīkojumu krājumā”, kam ar 1919.gada 27.oktobri tika mainīts nosaukums uz „Likumu un Valdības rīkojumu krājums”, kam savukārt ar 1923.gadu tika mainīts nosaukums uz „Likumu un Ministru kabineta noteikumu krājums”^{iv}. Krājums iznāca neregulāri.

1919.gadā latviešu un krievu valodā iznāca arī vairāki citi normatīvo aktu laikraksti, kā, piemēram, 1919.gada 1.janvārī pirmais numurs iznāca „Latvijas Padomju valdības Ziņotājam”, kas turpmāk tika pārsaukts par „Latvijas Sociālistiskās Padomju valdības Ziņotāju” un iznāca katru dienu, izņemot svinamās dienas, periodā no 1919.gada 20.februāra līdz 1919.gada 21.maijam^v. Tāpat 1919.gadā pāris numuri iznāca „Latvijas Pagaidu valdības likumu un rīkojumu krājums priekš Ziemeļlatvijas”, kura izdevējs bija Latvijas Pagaidu valdības pilnvarnieks civillietās Ziemeļlatvijā^{vi} un „Latvijas Sociālistiskās Padomju Republikas dekrētu un rīkojumu krājums”.

1918.gadā četri numuri iznāca „Pagaidu Valdības Vēstnesim” (14.12.1918. - 28.12.1918.), kas bija Latvijas Pagaidu valdības un tās apakšorgānu oficiālais laikraksts^{vii}. Savukārt ar 1919.gada 1.augustu sāka iznākt „Valdības Vēstnesis” joprojām kā Latvijas pagaidu valdības oficiālais laikraksts, taču no 1920.gada 12.jūnija – kā Latvijas valdības oficiālais laikraksts un no 1940.gada 6.augusta – kā Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas valdības oficiālais laikraksts (iznāca katru dienu, izņemot svētdienas un svētku dienas)^{viii}. „Valdības Vēstneša” tradīcijas mūsdienās turpina laikraksts „Latvijas Vēstnesis” un, pamatojoties uz Instrukciju par „Valdības Vēstnesī” iespiežamo izsludinājumu un izziņojumu ieviešanas kārtību^{ix}, atzīstams, ka „Valdības Vēstnesis” gan publicējamās informācijas un sludinājumu, gan tās izkārtojuma ziņā ir ļoti līdzīgs mūsdienu „Latvijas Vēstnesim”.

Jāatzīmē, ka laikraksts ar nosaukumu „Latvijas Vēstnesis” iznāca arī no 1920. – 1925.gadam, taču tikai kā politisks un literārisks laikraksts bez oficiāla laikraksta statusa^x. 1925.gadā laikraksts tika apvienots ar laikrakstu „Rīgas ziņas” un turpmāk iznāca ar nosaukumu „Rīgas ziņas”.

20.gadsimta vidus posmā, paralēli „Valdības Vēstnesim”, 1941. un no 1945.-1950.gadam iznāca „Latvijas PSR likumu, dekrētu un valdības noteikumu krājums”, kas 1945.gadā tika pārsaukts par „Latvijas PSR Valdības lēmumu un rīkojumu krājumu”, kas gan iznāca neregulāri. Šis laikraksts iznāca „Likumu un MK noteikumu krājuma” vietā*x*i.

1941.gadā un 1944.-1949.gadam neregulāri iznāca arī „Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Valdības lēmumu un rīkojumu krājums”.

Savukārt laikā, kad Latviju kontrolēja Vācijas karaspēks, no 1942.-1944.gadam iznāca „Rīkojumu Vēstnesis” kā Latvijas pašpārvaldes oficiāls izdevums*x*ii.

Jau kopš 1940.gada Latvijas teritorijā iznāk Ziņotājs dažādu nosaukumu versijās: respektīvi, ar 1940.gada 31.augusta Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija lēmumu laikraksts „Valdības Vēstnesis” tika pārdēvēts par „Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Ziņotāju” un iznāca latviešu un krievu valodā 1940.-1941., kā arī 1945.gadā un turpinājās līdz 1959.gada 31.janvārim*x*iii.

1941.gadā un kopš 1944.gada līdz pat 1989.gadam iznāca „Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Augstākās Padomes Ziņotājs”, taču iznāca neregulāri*x*iv, kā arī no 1940. līdz 1990.gadam „Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un valdības Ziņotājs”. Kopš 1990.gada 17.maija tas tika pārsaukts par „Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotāju” un saskaņā ar Augstākās Padomes prezidija lēmumu „Par informētības uzlabošanu par Latvijas Republikas likumdošanas aktiem” tika izdots reizi nedēļā*x*v. Savukārt kopš 1993.gada 19.augusta Ziņotājs pastāv ar šī brīža nosaukumu „Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs”.

1990.gada 20.jūnija sēdē attiecībā uz Augstākās Padomes un valdības laikrakstu zīmīgi norādīja deputāts V.Šteins: „Latvijā ir izveidojusies nenormāla situācija - nav neviena neitrāla laikraksta, ir tikai komunistu „Cīņa” un „Latvijas Jaunatne” [...]”*x*vi

Attiecīgi Augstākā Padome 1990.gada 20.jūnijā pieņēma lēmumu par „Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Ministru Padomes laikraksta” izveidošanu. Vēlāk, pamatojoties uz Augstākās Padomes prezidija 1990.gada 3.septembra lēmumu „Par Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Ministru Padomes laikraksta nosaukumu” tas tika pārsaukts par Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Ministru Padomes valsts uzņēmuma laikrakstu „Diena”*x*vii. Pirmais numurs iznāca 1990.gada 20.novembrī. Sākotnēji normatīvie akti tika publicēti bez atsevišķas sadaļas, taču kopš 1991.gada 9.janvāra tika izdalīts „Pielikums: Likumi, lēmumi, oficiālie dokumenti”, kas vēlāk maina nosaukumu uz „Saeimā. Ministru kabinetā.”

1990.gada 21.decembrī tika pieņemts likums „Par Latvijas Republikas likumu, Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmumu un citu tās aktu, Latvijas Republikas Augstākās Padomes Prezidija lēmumu un dekrētu publicēšanas un spēkā stāšanās kārtību”, ar ko noteica, ka visi Latvijas Republikas likumi, Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmumi un citi tās akti, kā arī normatīva rakstura Latvijas Republikas Augstākās Padomes Prezidija lēmumi un dekrēti bija jāpublicē gan latviešu, gan krievu valodā „Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājā” un Latvijas Republikas laikrakstā „Diena”. Vienīgi šīs publikācijas bija oficiālas (2.p.). Kaut gan likuma pieņemšanas procesā par to pastāvēja šaubas*x*viii, tomēr ar to tika noteikts, ka tāpat kā šobrīd, Latvijā pastāv divi oficiāli laikraksti.

„Ziņotāja” tirāža bija daudz mazāka nekā laikrakstam „Diena” un ierobežotāka izplatīšana. Laikraksts „Diena” arī bija daudz vieglāk pieejams cilvēkiem. Kā 1990.gada 21.decembrī sēdē norādīja A.Endziņš: „Varētu runāt par to, ka liela apjoma aktus laikraksts "Diena" varētu publicēt kā pielikumu, bet ir jāpublicē laikrakstā „Diena”. Būtiskākais un svarīgākais ir tas, lai šis oficiālais publicējums nonāktu pēc iespējas plašāk pie cilvēkiem, reālajiem izpildītājiem, kuriem būs jāņem vērā šie akti.”*x*ix

Kaut gan Augstākā Padome jau 1990.gada 20.jūnijā bija izdevusi lēmumu „Par Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Ministru Padomes laikraksta izveidošanu” līdz tā pirmā numura iznākšanai pagāja laiks, tādēļ 1990.gada 3.septembra Augstākās Padomes sēdē A.Gorbunovs norādījis: „Tā kā mums pašiem vēl nav parlamenta un valdības avīzes, diemžēl ar daudziem likumiem un lēmumiem mūsu republikas iedzīvotāji nav iepazīstināti. No astoņiem likumprojektiem, kuri tika pieņemti pirmajā lasījumā un bija jānodod visas tautas apspriešanai, tikai pieci ir publicēti laikrakstos „Cīņa” un „Sovetskaja Latvija”, pa vienam – „Lauku Avīzē” un laikrakstā „Arods”^{xx}.

Ar 1992.gada 1.aprīļa lēmumu Ministru Padome nolēma Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Ministru Padomes valsts uzņēmuma laikrakstu „Diena” privatizēt un uz šo līdzekļu bāzes sadarbībā ar Valdības informācijas dienestu nodrošināt laikraksta „Latvijas Vēstnesis” izdošanu.

Līdztekus tika arī atzīts, ka minētais 1990.gada 21.decembra likums „Par Latvijas Republikas likumu, Latvijas Republikas Augstākās padomes lēmumu un citu tās aktu, Latvijas Republikas Augstākās padomes Prezidija lēmumu un dekrētu publicēšanas un spēkā stāšanās kārtību”, ir pretrunā ar Satversmi un vairs nevar kalpot par juridisko bāzi likumu un citu aktu izsludināšanas, publicēšanas un spēkā stāšanās kārtībai^{xxi}.

Ar Ministru kabineta 1993.gada 30.novembra rīkojumu Nr.138-r „Par valsts uzņēmumu „Latvijas Vēstnesis” tika noteikts, ka ministrijām un valsts pārvaldes institūcijām savas instrukcijas un ieteikumus pirmām kārtām jāiesniedz publicēšanai oficiālajā laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”. Šo normu gan pilnā apjomā nebija iespējams izpildīt, kamēr joprojām bija spēkā 1990.gada 21.decembra likums^{xxii}. Tādēļ 1994.gada 8.jūnijā tika pieņemts likums "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību", kas stājās spēkā 1994.gada 3.jūlijā, un kas paredzēja vairākas būtiskas atšķirības attiecībā uz normatīvo tiesību aktu spēkā stāšanās termiņu un oficiālā laikraksta izdošanu tikai valsts valodā, kā arī kolīziju normas u.c.

Laikraksts „Latvijas Vēstnesis” tika nodibināts ar Ministru Padomes 1993.gada 2.februāra lēmumu Nr.47 „Par valsts uzņēmuma „Latvijas Vēstnesis” nodibināšanu”. Saskaņā ar 1993.gada 30.novembra MK rīkojumu Nr.138 „Par valsts uzņēmumu „Latvijas Vēstnesis” uzņēmums tika nodots Tieslietu ministrijas pārziņā un 1993.gada 25.februārī iznāca pirmais laikraksta numurs.

Apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka 20.gadsimta ietvaros Latvijas teritorijā ir pastāvējuši vairāki oficiālie laikraksti, par pamatu izdalot četrus: 1) „Likumu un noteikumu krājumu”, kas iznāca no 1919.-1940.gadam, 2) „Valdības Vēstnesis”, kas pastāvēja paralēli no 1918.-1940.gadam un turpmāk tika pārsaukts par „Latvijas PSR Augstākās Padomes Prezidija Ziņotāju” un attiecīgi 3) „Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs”, kas dažādās tā nosaukumu variācijās tika izdots jau kopš 1940.gada, 4) kā arī 20.gadsimta beigās oficiālā laikraksta vietu ieņēma „Latvijas Vēstnesis”. Līdzās šiem Latvijā pastāvēja vairāki neregulāri laikraksti, kas nenoliedzami izskaidrojams ar kopējo Latvijas tiesību vēstures attīstību un Latvijas politisko iekārtu nomainīgu gadsimta gaitā. Pēc neatkarības atjaunošanas un Satversmes pilnīgas atjaunošanas 1993.gada 6.jūlijā līdz ar 5.Saeimas paziņojumu par Latvijas Republikas Satversmes stāšanos spēkā pilnā apjomā^{xxiii} pamazām būtiski mainījās publicēšanas institūta nozīme un loma likumdošanas procesā līdzās demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatprincipiem un to apzināšanu. Papildus tam 20.gadsimta noslēgums ir nozīmīgs ar Satversmes 8.nodaļas pieņemšanu 1998.gadā^{xxiv} un principa „Ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības” iestrādi konstitucionālā līmenī.

Atsauces:

ⁱ Blūzma V., Zemītis G., Osipova S. Ārvalstu tiesību vēstures avoti. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007, 6.lpp.

ⁱⁱ Birziņa L. Romiešu tiesības. Rīga: [B.i.], 1997, 39.lpp.

ⁱⁱⁱ Osipova S. Viduslaiku tiesību spogulis. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 280.lpp.

^{iv} Latviešu periodika: bibliogrāfisks rādītājs. 4.sējums (1940-1945): Rīga: Latvijas akadēmiskā bibliotēka, 1995, 233.lpp.

[v](#) Latviešu periodika: 1.sējums (1768-1919): Rīga: Zinātne, 1977, 206.lpp.

[vi](#) *Turpat*, 207.lpp.

[vii](#) Latviešu periodika: 3.sējums, 1.daļa (1920-1940): Rīga: Zinātne, 1988, 652.lpp.

[viii](#) *Turpat*, 652.-655.lpp.

[ix](#) Par „Valdības Vēstnesī” iespējamo izsludinājumu un izziņojumu ieviešanas kārtību: Ministru prezidenta instrukcija. *Valdības Vēstnesis*, 1925. 16.jūnijs, nr.131.

[x](#) Latviešu periodika: 3.sējums, 1.daļa (1920-1940): Rīga: Zinātne, 1988, 655.lpp.

[xi](#) Latviešu periodika: bibliogrāfisks rādītājs. 4.sējums (1940-1945): Rīga: Latvijas akadēmiskā bibliotēka, 1995., 76.lpp.

[xii](#) *Turpat*, 112.lpp.

[xiii](#) *Turpat*, 75.lpp.

[xiv](#) *Turpat*, 100.lpp.

[xv](#) Par informētības uzlabošanu par Latvijas Republikas likumdošanas aktiem: Latvijas Republikas Augstākās Padomes prezidija lēmums. *Ziņotājs*, 1991. 15.augusts, nr.31.

[xvi](#) Stenogrammas. Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1990.gada 20.jūnija sēde.
http://www.saeima.lv/steno/AP_steno/1990/st_900620v.htm (aplūkots 2009.gada 12.februārī)

[xvii](#) Par Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Ministru Padomes laikraksta nosaukumu: Augstākās Padomes prezidija lēmums. *Ziņotājs*, 1990. 13.septembris, nr.37.

[xviii](#) Stenogrammas. Latvijas Republikas Augstākās Padomes sēde: 1990. 21.decembris.
http://www.saeima.lv/steno/AP_steno/1990/st_901221v.htm (aplūkots 2009.gada 12.februārī)

[xix](#) *Turpat*.

[xx](#) Stenogrammas. Latvijas Republikas Augstākās Padomes sēde: 1990. 3.septembris.
http://www.saeima.lv/steno/AP_steno/1990/st_900903.htm (aplūkots 2009.gada 12.februārī)

[xxi](#) Stenogrammas. Latvijas Republikas 5.Saeimas plenārsēde: 1.lasījums. 1994. 17.marts.
http://www.saeima.lv/steno/st_94/st1703.html (aplūkots 2009.gada 2.janvārī).

[xxii](#) *Turpat*.

[xxiii](#) Par Latvijas Republikas Augstākās Padomes darba organizāciju līdz Saeimas sanāksšanai: LR likums. *Ziņotājs*, 1992. 24.septembris, nr.37., 14.pants.

[xxiv](#) Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 23.oktobris, nr.308/312.